

Ne Olacak Eğitim Fakültelerinin Hali

Sevgi YILDIZ · Şakir ÇINKIR

Dr. Öğr. Üyesi Sevgi YILDIZ - Prof. Dr. Şakir ÇINKIR

NE OLACAK EĞİTİM FAKÜLTELERİNİN HALİ

ISBN 978-625-6764-26-2

Kitap içeriğinin tüm sorumluluğu yazarlarına aittir.

© 2023, PEGEM AKADEMI

Bu kitabın basım, yayım ve satış hakları Pegem Akademi Yay. Eğt. Dan. Hizm. Tic. AŞ'ye aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri, kapak tasarımı; mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kayıt ya da başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz ve dağıtılamaz. Bu kitap, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır. Okuyucularımızın bandrolü olmayan kitaplar hakkında yayınevimize bilgi vermesini ve bandrolsüz yayınları satın almamasını diliyoruz.

Pegem Akademi Yayıncılık, 1998 yılından bugüne uluslararası düzeyde düzenli faaliyet yürüten **uluslararası akademik bir yayinevidir**. Yayımladığı kitaplar; Yükseköğretim Kurulunca tanınan yükseköğretim kurumlarının kataloglarında yer almaktadır. Dünyadaki en büyük çevrimiçi kamu erişim kataloğu olan **WorldCat** ve ayrıca Türkiye'de kurulan **Turcademy.com** tarafından yayınları taranmaktadır, indekslenmektedir. Aynı zamanda farklı yazarlara ait 1000'in üzerinde yayını bulunmaktadır. Pegem Akademi Yayınları ile ilgili detaylı bilgilere <http://pegem.net> adresinden ulaşılabilir.

I. Baskı: Ekim 2023, Ankara

Yayın-Proje: Şehriban Türüldür
Dizgi-Grafik Tasarım: Tuğba Kaplan
Kapak Tasarımı: Pegem Akademi

Baskı: Sonçağ Yayıncılık Matbaacılık Reklam San Tic. Ltd. Şti.
İstanbul Cad. İstanbul Çarşısı 48/48 İskitler/Ankara
Tel: (0312) 341 36 67

Yayıncı Sertifika No: 51818
Matbaa Sertifika No: 47865

İletişim

Macun Mah. 204. Cad. No: 141/A-33 Yenimahalle/ANKARA
Yayınevi: 0312 430 67 50
Dağıtım: 0312 434 54 24
Hazırlık Kursları: 0312 419 05 60
İnternet: www.pegem.net
E-ileti: pegem@pegem.net
WhatsApp Hattı: 0538 594 92 40

YAZARLAR HAKKINDA

Dr. Öğr. Üyesi Sevgi YILDIZ

2011 yılında Cumhuriyet Üniversitesi Eğitim Fakültesi İlköğretim Matematik Öğretmenliği lisans programından, 2014 yılında Mersin Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Yönetimi, Teftişi, Planlaması ve Ekonomisi yüksek lisans programından, 2020 yılında Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Yönetimi ve Politikası doktora programından mezun olmuştur. 2012-2014 yıllarında Mersin Üniversitesi; 2014-2020 yıllarında Ankara Üniversitesi eğitim fakültelerinde araştırma görevliliğinde bulunmuştur. 2022 yılından beri Ordu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Yönetimi Anabilim Dalı'nda doktor öğretim üyesi olarak görev yapmaktadır. Eğitime Giriş, Türk Eğitim Sistemi ve Okul Yönetimi, Karşılaştırmalı Eğitim, Eğitimde Araştırma Yöntemleri, Eğitim Hukuku, Eğitim Denetimi, Örgütsel Davranış, Karşılaştırmalı Eğitim Yönetimi gibi dersleri yürütmektedir. Eğitim yönetimi, yükseköğretim yönetimi ve öğretmen yetiştirme konularında çalışmaları bulunmaktadır. Öğretmen yetiştirme ve eğitim fakültele-
rinin iyileştirilmesi özel ilgi alanıdır. Bir minnoşun annesidir.

ORCID No: 0000-0003-1116-7896

Prof. Dr. Şakir ÇINKIR

Profesör Dr. Şakir ÇINKIR, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi'nde Eğitim Yönetimi Anabilim Dalında öğretim üyesi olarak görev yapmaktadır. Lisans eğitimini Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi, Eğitim Yönetimi ve Planlaması Bölümü'nden 1993 yılında tamamlamıştır. Yüksek Lisans derecesini Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Yönetimi ve Teftişi Anabilim Dalı'ndan 1996 yılında almıştır. Doktora derecesini ise 2001 yılında İngiltere'deki Leeds Üniversitesi Eğitim Fakültesi'nden almıştır. Dr. Çinkır, lisans ve lisansüstü programlarda Eğitim Yönetimi, Örgüt ve Yönetim Kuramları, Okul Yönetimi, İnsan Kaynakları Yönetimi ve Araştırma Yöntemleri dersleri vermektedir. Araştırma alanları; okul yönetimi, eğitim liderliği, okul denetimi, okullarda zorbalık ve okul öz-değerlendirmesini içermektedir. Dr. Çinkır'ın eğitim bilimleri alanında ulusal ve uluslararası dergilerde birçok makalesi yayınlanmıştır.

ORCID No: 0000-0001-8057-938_

ÖN SÖZ

Ne olacak eğitim fakültelerinin hali! Çarpıcı bir başlık kitaba dikkati çekmenin en önemli araçlarından biridir. Bizde bu başlığı seçerek eğitim fakülteleri ve öğretmen yetiştirmenin bugününe ve yarınına dikkat çekmek istedik. Ancak burada amaç ekonomik bir kaygıdan ziyade eğitim fakültelerinin içinde bulunduğu dramatik durumu gözler önüne sermek ve yarını için taşın altına elimizi koymaktır. Ülkemizin geleceğini yetiştiren öğretmenlerimizin hizmet öncesi yetiştirilmesi başta olmak üzere üzerinde önemli misyonları toplamış bu fakültelerin kimliğinden niceliğine ve niteliğine kadar sorunlu yapısı öteden beri bilinmektedir. Bu sorunlu yapıyı üniversite içerisinde farklı yönetsel görevlerde de bulunmuş bir akademisyen *“Türkiye’nin eğitim sisteminin bir numaralı sorunu eğitim fakülteleridir ve Türkiye, eğitim fakültelerini düzeltmedikçe eğitim sistemini düzeltemez; buna yükseköğretim de dâhildir”* diyerek en net haliyle özetlemiştir. Emrullah Efendi’nin Tuba Ağacı Nazariyesi’ne paralel bu anlayış bizim de yola çıkarken zihnimizde, kalbimizde ve dilimizde olanlarla uyumludur. Bu nazariyeye göre Emrullah Efendi yenileşme reformlarının yukarıdan başlayarak aşağıya doğru ilerlemesini, bu reformlarla yükseköğretimden başlayarak aydın ve elit bir kadro oluşturup bunu daha alt birimlere doğru yaymayı ve böylece orta öğretim ve ilköğretimi programlamayı hedeflemektedir. Sonrasında Ziya Gökalp tarafından da kabul gören bu yaklaşım çeşitli çevrelerce eleştirilse de yükseköğretimi önemseyen, ilköğretim ve ortaöğretimi önemsizleştiren bir nazariye değildir. Aksine ilköğretim ve ortaöğretimin iyileşmesi için önce yükseköğretimin iyileşmesi gerekliliği bu yaklaşımın özüdür. Buna göre eğitim sistemimizi iyileştirmenin anahtarı eğitim fakültelerinden geçmektedir. Diğer bir deyişle nitelikli eğitim fakülteleri ve öğretmen yetiştirme sistemi ilk ve orta eğitim kademlerinde önemli bir iyileşme sağlayacaktır. Peki, eğitim fakülteleri ve öğretmen yetiştirme nasıl nitelikli hale getirilebilir? Ya da başta sorduğumuz gibi eğitim fakülteleri nasıl olursa nitelik artabilir? Eğitim fakülteleri ve öğretmen yetiştirmenin niteliği elbette bizi öğretmenin niteliğine götürecektir.

Nitelikli öğretmen kimdir? Özellikleri nelerdir? Nitelikli öğretmeni yetiştirecek bir programın, kapsamı ve özellikleri neler olmalıdır? Bu ve benzeri sorulara cevaplar bireysel algılar ve gözlemler yoluyla mı, ülkemizde sık sık uyguladığımız bir yaklaşım olan deneme-yanılma yoluyla mı, yoksa bilimsel araştırmaların bulguları yoluyla mı verilmelidir? Elbette bilimin yol göstericiliği kullanılmalıdır. Aksi takdirde eğitim tarihimizde de zaman zaman şahit olduğumuz gibi, bireysel tercihler ve dar görüşlü çözümler öğretmen eğitimini çıkmaza sürüklemektedir. Peki, öğretmen eğitimi alanında yapılan araştırmalar ne ölçüde yeterlidir ve yol göstericidir? Sık sık yapılan program

değişikliklerine ya da gerçekleştirilen yeniden yapılanmalara, bu araştırmaların sonuçları ne derece yol gösterici olabilmıştır? Bu sorular, öğretmen eğitimi araştırmalarının analiz edilmesini, güçlü ve zayıf yönlerinin tespit edilmesini ve yeniden yapılanmalara yol gösterebilecek araştırmalara ilişkin bir yol haritası çıkarılmasını gerekli kılmaktadır. Bugün hâlâ öğretmen eğitimi ile ilgili eleştiriler ve değerlendirmeler, büyük ölçüde bireysel varsayımlara ve algılara dayanmaktadır. Oysa sistemin aksayan yönlerini tespit etmek ve bu çerçevede sistemde gerekli yenileşmeyi ve değişimi gerçekleştirmek için araştırmalara başvurmak gerekmektedir (Yıldırım, 2013, 177-178).

Eğitim fakülteleri ve öğretmen yetiştirmeyi bütüncül olarak ele aldığımız bu çalışmada biz de Yıldırım gibi yenileşme ve değişim hareketlerinin veriye ve araştırmaya dayanması gerektiğine olan bağlılıkla yola çıktık. İncancımız odur ki nitelikli bir eğitim fakülteleri ve nitelikli bir öğretmen yetiştirme ile eğitimde istediğimiz başarıyı ve kaliteyi yakalayabiliriz. Elinizdeki bu çalışma farklı veri kaynaklarıyla, uzun uğraşlar ve yoğun bir emeğin birleşimidir. Ayrıca çok sayıda alan uzmanının yol göstericiliği ve desteği olmadan çalışmanın bu noktaya gelmesi mümkün olmazdı. Bu yolda bize destek olanların hepsine minnettarız.

Eğitim fakülteleri ve öğretmen yetiştirme için sahanın içinden ve veriye dayalı olarak aklımızı ve kalbimizi koyarak gerçekleştirdiğimiz bu çalışmanın daha nitelikli öğretmenlerin yetiştirilmesine katkı sağladığı günlere...

İÇİNDEKİLER

Yazarlar Hakkında.....	iii
Ön Söz.....	v
Giriş	1
1.Bölüm: Öğretmenlik, Öğretmen Eğitimi ve Eğitim Fakülteleri	5
Öğretmenlik Mesleği ve Türkiye’de Öğretmenlik Mesleği Yeterlikleri.....	5
Öğretmen Yetiştirme ve Eğitim Fakülteleri	8
Eğitim Felsefeleri.....	12
Öğretmen Eğitimi Yaklaşımları-Modelleri	14
Çeşitli Ülkelerin Öğretmen Yetiştirme Sistemlerinin İncelenmesi.....	17
İngiltere.....	17
Finlandiya.....	20
Kanada.....	21
Güney Kore	22
Japonya	23
Singapur.....	24
Türkiye’de Öğretmen Yetiştirme ve Eğitim Fakülteleri.....	27
Öğretmen Yetiştirmede Süregelen Tartışmalar	28
Pedagojik Formasyon Sertifika Programları	29
Bilen Öğretir Tartışmaları.....	31
Öğrencilerin Seçilmesi.....	34
Öğretmenlik Mesleğinin Çekiciliği	34
Öğretmen-Öğretmen Adayı Niteliği	35
Öğretmen Eğitiminde Teori-Uygulama ve Alan Deneyimi	36
Alan ve Eğitim Bilimleri Dengesi.....	37
Öğretmen Adaylarının Atanması.....	38
Meslek Alanları Öğretmenliği Yetiştirilmesi	39
Öğretmen Yetiştirme ve Eğitim Fakültelerine Yönelik Genel Öneriler	39
Eğitim Fakültelerinin Yeniden Yapılandırılması ve Kapasitesinin Geliştirilmesi.....	40
Türkiye’de Eğitim Fakültelerinin Durumu, Yeniden Yapılandırılması ve Kapasitelerinin Geliştirilmesi	43
Eğitim Fakültelerinin 1997 Yılında Yeniden Yapılandırılması	45
Eğitim Fakültelerinin 2006 Yılında Yeniden Yapılandırılması	47
Eğitim Fakülteleri 2016-2018 Yılında Yeniden Yapılandırılması	49

2.Bölüm: 21. Yüzyılda Yükseköğretim ve Üniversiteler	53
4. Nesil Üniversite (Üniversite 4.0)	56
Piyasalaşma	57
İşletme Modeli	60
Küreselleşme	61
Uluslararasılaşma	62
Elitizm-Kitleselleşme-Evrenselleşme.....	63
Akademisyenliğin Esnekleşmesi	65
3.Bölüm: Örgütsel Gelişme.....	69
Örgütsel Değişme ve Örgütsel Gelişme.....	71
Planlı Değişim.....	76
Örgütsel Gelişme	82
Yeniden Yapılandırma.....	86
Değişim Mühendisliği (Reengineering)	89
Küçülme.....	90
Büyüme.....	91
Örgütlenme.....	92
Örgüt Yapısı	95
Kapasite Geliştirme	107
4.Bölüm: Eğitim Fakültelerine Yönelik Veriye Dayalı Yeniden Yapılandırma Modeli	69
Örgütlenme ve Yönetim.....	116
Eğitim-Öğretim	128
Bilimsel Araştırma ve Yayın	140
Altyapı ve Kaynaklar	141
Fakülte İçi-Paydaşlarla İletişim ve İlişkiler	142
Sonuç	147
Kaynakça.....	149

GİRİŞ

Eğitim sistemine öğretmen kazandıran eğitim fakültelerinin donanımından personelinin niceliği ve niteliğine, öğrencilerinin niceliği ve niteliğinden işleyişine tüm özellikleri eğitim sistemini yakından ilgilendirmektedir. Sisteme kazandırılan öğretmenlerin yeterlikleri, yetiştirdikleri öğrencileri dolayısıyla tüm eğitim sistemini yakından ilgilendirmektedir. Buna karşın çoğu araştırmacıya göre (Aydın, 1998; Kızılcıaoğlu, 2006; Özoğlu, 2010) Türkiye’de öğretmen yetiştirme, eğitim sisteminin en önemli sorunlarından biri olma özelliğini geçmişten bugüne sürdürmektedir. Yüksel (2010) öğretmen eğitimi süreçlerinin sistematik ve planlı işlememesini eleştirmekte ve yapılan değişikliklerin kısa süre içerisinde değiştirildiğini ifade etmektedir. Ayrıca öğretmen yetiştirmeye yönelik tartışmaların derine inmekten uzak olduğunu ve dersler düzeyinde kaldığını belirtmektedir. Mevcut sorunlar ele alınırken, örgütsel yapı göz önüne alınmalı ve eğitim fakülteleri bilimsel bir anlayışla ele alınmalıdır (Yüksel, 2010). Dönmez’e (1998) göre belirli aralıklarla bu sorunları çözmeye yönelik, yeniden yapılandırma ve reform gibi söylemlerle çeşitli girişimlerde bulunulmaktadır. 1982’de öğretmen eğitiminin eğitim fakültelerine devredilmesinden sonra Yükseköğretim Kurulu (YÖK) tarafından 1997, 2006 ve 2016-2018 yıllarında eğitim fakülteleri için yaklaşık on yıllık sürelerle yeniden yapılandırmaya gidilmiştir. 2020 yılında ise YÖK eğitim fakültelerinin programlarının oluşturulması konusunda eğitim fakültelerine alan bırakmıştır.

Eğitim fakültelerinin yeniden yapılandırılması sonrasındaki uygulamalara yönelik Özoğlu (2010) nitelikli öğretmen yetiştirme noktasında eğitim fakültelerinin insan kaynağı ile fiziksel ve teknolojik altyapı bakımından yetersiz kaldığına dikkat çekmektedir. Ancak 1997, 2006 ve 2016-2018 yeniden yapılanmalarında olduğu gibi YÖK ve ilgili kurumlar bu tür problemlere odaklanmak yerine ağırlıklı olarak öğretim programları ve süreleriyle ilgili düzenlemeler yapmaktadır (Özoğlu, 2010). Yüksel (2010) de genel olarak öğretmen eğitiminde yapılan yenilik ve düzenlemelerin eğitim fakültelerinin altyapısı ve sorunları dikkate alınmadan yapıldığını ve sistemin tümü üzerinde değil, sistemin bazı unsurları üzerinde yapıldığını dile getirmektedir. Ayrıca bu yeniden yapılandırma çalışmalarının 1997 yapılanması hariç sınırlı düzenlemeler olduğu, genel olarak geleneksel öğretmen eğitimi anlayışının devam ettiği söylenebilir. Buna karşın Gurney ve Andrews (2000) eğitim fakültelerinin mezun imajını yeniden tanımlaması ve öğretmen eği-

timi programlarını zamana uygun hale getirmesi gerektiğini, bu amaçla fakültelerin örgüt yapısı, eğitim programları ve insan kaynakları boyutlarında yeniden yapılandırılması gerektiğini belirtmektedir.

Genel olarak Türkiye’de dünyada gelişen durumlara ayak uydurabilen, eğitim sisteminin istediği ve eğitim talep edenlerin beklediği özellik ve yeterlikte öğretmen yetiştiren bir sisteme yönelik yapılanmanın gerçekleştiği söylenemez. Kızılçaoğlu’na (2006) göre yeniden yapılandırma ile öğretmen yetiştiren programlarda ortaya çıkan önemli sorunlar ve öğretmen yetiştirme konusundaki çağdaş gelişmeler ve yönelimlerin ortaya çıkardığı temel ihtiyaçlar, bu programların yeniden geliştirilmesinin gerekli olduğunu göstermektedir. Özoğlu (2010) önceki yapılanmaların eksikliğinin, öğretmen yetiştirme konusunda yapılacak değişikliklerin çok kapsamlı ve bütüncül bir şekilde ülkenin gerçeklerini de göz önünde bulundurarak ele alınması gerektiğini gösterdiğine dikkat çekmektedir. Saraç (2016) ise 1997 ve 2006 yapılanmalarından sonraki süreçte, uygulamadaki sorunların yanı sıra, eğitim sistemindeki değişikliklerin eğitim fakültelerinin yeniden düzenlenmesi ihtiyacı doğurduğunu belirtmektedir. Buna göre öğretmen yetiştiren bölümlerin yeni eğitim anlayışları ve yeni öğrenme yaklaşımlarla birlikte dünyanın değişen koşullarına uyum sağlayabilecek yeniliklere açık, ileri uzmanlaşmaya yönelerek, yaşam boyu öğrenme becerileri ile donanımlı öğretmenler yetiştirebilmesi için (ESOGÜSP 2013-2017) eğitim fakültelerinin programlarından yapısına kadar köklü reforma ihtiyaç duyulmaktadır. Öğretmen yetiştirme sistemini yapı, işleyiş ve müfredat olarak eğitim gerçekleri ve ülke ihtiyaçları doğrultusunda sürekli yeniden düzenlemek gerekmektedir (Özden, 2013). Çelik ve Gür (2014) Türkiye’de beklenen yükseköğretim reformunun nasıl bir reform yapılacağına dair uzlaşa bulunmayışından gerçekleşemediğini bu nedenle Türkiye’deki mevcut durumu analiz ederek uluslararası karşılaştırmalar ışığında gerçekleştirilecek araştırmalara ihtiyaç olduğunu belirtmektedir. Yükseköğretimin yeniden yapılandırılması ve kapasite geliştirilmesine yönelik gerçekleştirilecek çalışmaların bu ihtiyaca yönelik olacağı söylenebilir.

Eğitim fakülteleri ve öğretmen yetiştirme sistemi bir kısır döngünün içindedir. Buna göre sorunlar artarak devam etmekte, YÖK ise programları zaman zaman düzenleyerek öğretmen yetiştirmede reform yaptığını belirtmektedir. Bunu takiben bu program yapılanmalarını eleştiren yazılar kaleme alınmaktadır. Diğer yandan da eğitim fakülteleri ve öğretmen yetiştirme ile ilgili araştırmalar aynı sonuçları ortaya koyarak yıllar içinde güncellenmektedir. Tüm bu bilgiler ışığında geçmişteki yeniden yapılandırmaların öğretmen yetiştirmeye yönelik istenen başarıyı sağlayamadığı anlaşılmaktadır. Bu nedenle Türkiye’de en önemli öğretmen yetiştiren kurumlar olan eğitim fakültelerinin tüm yönleriyle ve geniş paydaş katkı-

lımıyla ele alınarak çağcıl rakiplerini yakalamasını ve kapasitesinin arttırılmasını sağlayacak bir yeniden yapılandırma çalışmasının bu alanda önemli bir çalışma olacağı düşünülmektedir.

Tüm bu bilgiler göz önüne alındığında dünyada ve Türkiye’de özellikle yükseköğretim kurumlarını yakından ilgilendiren değişim ve yeniliklerin yanı sıra yaşanan sorunlar, öğretmen yetiştiren en önemli kurumlar olan eğitim fakültelerinin ivedilikle yeniden yapılandırılmasını gerektirmektedir. Bu bilgiler ışığında bu araştırmada kapasitelerinin geliştirilebilmesi için yeniden yapılandırılması doğrultusunda Türkiye’deki eğitim fakülteleri için bir model geliştirmektir.